

MATEJ CEPIN

Kaj manjka mladinski pastorali?

Pogled mladinskega delavca na stanje v Sloveniji

Namesto poudarjanja množičnosti bomo odkrivali in ustvarjali živa občestva, v katerih bo posameznik ustvarjalno sodeloval in celostno osebno rasel.

Tretji od petih pastoralnih izzivov,

opredeljenih v krovnem dokumentu slovenskega pastoralnega načrta

Pridite in pogledjte, 2012.

Pastoralne delavce v Sloveniji, pa tudi širše po Evropi, pogosto vznemirja skrb, da v Cerkvi ni dovolj mladih. Spremenjene so podobe nekaterih župnij, v katerih število udeležencev različnih dejavnosti v starosti od 15 let naprej močno upade. V nekaterih župnijah skupine mladih ali animatorjev sicer obstajajo, a niso več tako pobudniške, kot so bile nekoč. V marsikaterem župnišču je mladinska soba, ki sameva. Mlade, ki jih je v posamezni župniji mogoče privabiti k rednemu aktivnemu sodelovanju, pa pogosto lahko preštejemo že na prste ene roke.

Mnogi iščejo rešitve. Sprašujejo se, kako bi obogatili program svoje mladinske skupine, kako privabili več animatorjev v domači oratorij, kdo bo v prihodnje vodil skupine v skavtskem stegu ali kako vzpostaviti župnijski mladinski pevski zbor. Veliko je darovanja posameznih pastoralnih delavcev, veliko hoje po robu, veliko razmišljanja in postavljanja vprašanj. Zelo redko pa skupaj ustvarjalno

iščemo sistemske rešitve na širšem območju: na območju celotne škofije ali za celotni slovenski prostor.

In vendar: izziv števila mladih v Cerkvi ni v prvi vrsti izziv posameznih župnij, ampak najprej izziv sistemske narave, ki ga je potrebno reševati na višjih ravneh.

Sklepati gre, da je v dejavnosti, ki jih običajno uvrščamo v polje mladinske pastoralne v Sloveniji, vključenih kar nekaj manj kot 10% vseh slovenskih mladih. V Sloveniji je približno 320.000 mladih v starosti med 15 in 29 let. Na vseslovensko srečanje v Stično jih vsako leto pride nekaj tisoč. Nekaj tisoč je vključenih v skavtsko gibanje, nekaj tisoč med animatorje oratorija, še dodatnih nekaj tisoč v zbore, mladinske skupine, gibanja in škofijske izobraževalne ustanove. Mnogi med njimi so v treh ali štirih zgoraj naštetih dejavnostih hkrati, torej se v zgornji statistiki podvajajo. Vseh realno vključenih različnih oseb je najverjetneje krepko pod 32.000.

Ko gre za izziv sistemske narave, so napore posameznih pastoralnih delavcev sicer izredno dragoceni, ne prispevajo pa veliko k celotni sliki. Takšni napore namreč niso posejani v dobro zemljo – zaradi manj naklonjenih širših okoliščin imajo manjši učinek.

V pričujočem prispevku želim na izziv števila mladih v Cerkvi ter na izziv kakovosti dejavnosti, ki jih v Sloveniji ponuja mladinska pastorala, pogledati s sistemskega vidika. Pri tem želim spregovoriti kot mladinski delavec. To je poklic, ki smo ga v naši državi po več kot desetletnih prizadevanjih končno uveljavili v letu 2018.¹ Trdim, da se mladinska pastorala v Sloveniji premalo poslužuje spoznanj, ki jih je ustvarilo mladinsko delo. Trdim pa tudi, da se mladinska pastorala znotraj Cerkve sooča s podobnimi izzivi kot mladinsko delo znotraj države. V obeh primerih gre za majhno in obrobno dejavnost, ki je tisti, ki odločajo, pri resničnih odločitvah ne vzamejo kot prioriteto.

DON BOSKO IN PRVA INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

Pot razmišljanja o mladinskem delu in mladinski pastorali bi rad začel pri enem od utemeljiteljev obeh področij. Gre za preprostega podeželskega duhovnika z imenom Giovanni Bosco (v nadaljevanju zanj uporabljam poslovenjeno ime don Bosko), ki je v sredini 19. stoletja v Turinu ustanovil prvi oratorij. Že v otroštvu je čutil klic k temu, da bi postal duhovnik in da bi svoje duhovniško poslanstvo usmeril predvsem v delo z mladimi, z leti pa se je pravilnost izbire te poti skozi mnoge trne in blagoslove, ki jih je doživel, le še potrjevala.

Z vsem žarom je odgovarjal predvsem na potrebe mladih fantov, ki so v Turin prišli z okoliškega podeželja. Tovrstne migracije so bile v tistem času zelo intenzivne, saj je dela na podeželju primanjkovalo, v mestih pa so bile potrebe zaradi učinka industrijske revolucije vedno večje. Nastale so mnoge nove tovarne in strojna proizvodnja je kot

posledica izuma parnega stroja do takrat že močno izpodrinila ročno delo.

Industrijska revolucija pa ni prinesla sprememb le na tehnološki ravni. Zaradi spremenjenih načinov proizvodnje se je spremenil nabor poklicev. Izobrazba mnogih fantov je bila pogosto neustrezna. Podvrženi so bili tudi težkim delovnim pogojem, nečloveškim urnikom, krutim gospodarjem, slabim bivanjskim razmeram in slabi družbi. Za njihovo dobrobit se je v mestu zanimal le malokdo, nihče pa jih ni zares vzgajal. Industrijska revolucija je popolnoma spremenila poti odrasčanja takratnih mladih in podrla dotlej ustaljene načine njihove integracije v svet odraslih.

Na nove razmere se don Bosko, čeprav je bil duhovnik, ni odzival le z oznanjevanjem. Potrebe mladih je razumel veliko širše in nanje skušal tako tudi odgovarjati. Bil je duhovnik, a bil je tudi tisti, ki je fantom nudil zatočišče, zanje ustanavljal delavnice, jih poučeval, zastopal pri delodajalcih, jim priskrbel hrano, omogočil prostor za igro in dobro družbo. Da je vse to potekalo, pa je moral opravljati tudi tisto, čemur danes v žargonu neprofitnih organizacij rečemo fundraising (zbiranje sredstev). Njegova posebnost je bila v tem, da je nove potrebe mladih, ki so nastale kot posledica spremenjene družbe, hitro prepoznal, razumel celostno in se nanje tudi celostno odzival.

ZGODOVINA SE PONAVLJA: DANAŠNJI MLADI IN ČETRТА INDUSTRIJSKA REVOLUCIJA

Kot čas don Boska v sredini 19. stoletja, tudi današnji čas zaznamuje industrijska revolucija, tokrat znana pod imenom industrija 4.0. Kot že nekatere poprej, tudi tokrat razvoj tehnologije ni prinesel le sprememb v načinih proizvodnje, ampak tudi spremembe v načinu življenja na različnih področjih ter tudi spremembe na poteh odrasčanja mladih in njihove integracije v svet odraslih (Cepin 2018, 6).

Zaradi tehnologij, kot so mobilna telefonija, robotika, obdelava velikih količin

podatkov, strojno učenje, računalniški vid in hibridni sistemi, danes živimo drugače, kot smo npr. pred dvema desetletjema. Drugače se družimo, drugače nakupujemo, drugače se učimo, drugače iščemo informacije, cenimo druge kompetence in opravljamo drugačne poklice.

Sistemi, namenjeni integraciji mladih v družbo, ki so še pred kratkim delovali, v dobi po četrty industrijski revoluciji brez spreminjanja ne delujejo več. Vloga učitelja se iz vira znanja vedno bolj spreminja v pospeševalca učenja, glavni viri znanja pa so drugje, najpogostejše na internetu. Diplome, dosežene v študijskih programih, imajo pri nereguliranih poklicih veliko manjši pomen kot nekoč. Da posameznik dobi zaposlitev pri teh poklicih ni več toliko pomembna stopnja izobrazbe kot pa dejanske kompetence. Na internetu se pojavljajo nevarnosti, ki so bile staršem in vzgojiteljem doslej prihranjene. Tudi današnji revolucionarni čas, tako kot pred 170 leti Don Boskovega, zaznamujejo migracije, nestabilne zaposlitve, neustreznost izobraževalnih poti, težave pri pridobivanju stanovanj za mlade in pomanjkanje predanih vzgojiteljev.

Zgodovina se ponavlja. Pomembno vprašanje za pastoralne delavce, sodobne don Boske, je torej, kaj danes pomeni prepoznati nove potrebe mladih v hitro spreminjajoči se družbi ter se nanje celostno odzvati.

MLADINSKO DELO KOT ODGOVOR NA POTREBE MLADIH

Nekatere teorije govorijo o tem, da o mladini kot o socialni kategoriji lahko govorimo prav od don Boskovega časa prve industrijske revolucije naprej. Med obdobje otroštva in obdobje polne odraslosti posameznika naj bi se v tistem času umestilo še eno obdobje razvoja posameznika: čas, ko ta ni več otrok, zaradi podaljšane dobe odraščanja pa tudi še ni v polnosti odrasel, torej v polnosti integriran v družbo. Mladost je torej čas, ko posameznik že doseže nekatere točke odraščanja (npr. zmožnost reprodukcije),

vseh pa še ne (npr. dejanska ustanovitev svoje družine). Govorimo o več točkah odraščanja, kot so npr. zaključek formalnega izobraževanja, prvi otrok, poroka, selitev iz primarne družine, prvi lastni zaslužek za preživetje ipd. Točke odraščanja naj bi bile v preteklih zgodovinskih obdobjih veliko bolj skupaj na časovni osi življenja posameznika, danes pa se vedno bolj razraščajo ali celo izgubljajo.

S pojavom mladine pa se je v obdobju prve industrijske revolucije rodilo tudi mladinsko delo. Nekateri kot njegov začetek štejejo ustanovitev YMCA (Young Men's Christian Association) leta 1844 v Londonu (Škulj 2016, 26). Mladinsko delo je tako nastalo kot odziv na razmere po prvi industrijski revoluciji, ki so jo, kot kasneje na primer tudi krizo, začeto leta 2008, zelo drago plačali prav mladi.

V časih velikih družbenih sprememb togi formalni sistemi integracije mladih v družbo pogosto odpovejo. Mladi se v takšnih časih znajdejo v prepadu med starim svetom, za katerega so se pripravljali, in novim, ki je med tem postal realnost. Izobraževalni sistemi, na primer, usposablajo mlade z določenim zamikom in jih zato pogosto opremijo z neustreznimi kompetencami. Ana Kranjc, utemeljiteljica andragogike v Sloveniji, v zvezi s tem za sedanje generacije uporablja duhovit izraz zašolani mladi.

Ko formalni sistemi integracije mladih v družbo ne opravijo svojega dela, na njihovo mesto stopijo neformalni, kakršen je tudi mladinsko delo. Ko šolski sistem mladih ne pripravi dovolj dobro, da bi našli zaposlitev, to lahko stori mladinsko delo. Ko ni dovolj poudarjena državljanska vzgoja, to ponovno lahko stori mladinsko delo. In če v šolskem sistemu ni dovolj verske vzgoje, prav tako. Mladinsko delo tako deluje kot korektiv formalnega izobraževanja.

Ni pa to njegova edina funkcija. Neformalno izobraževanje in priložnostno učenje v mladinskem delu mladim omogočata tudi prepoznavanje in razvoj tistih individualnih talentov, ki jih šolski sistem ne naslovi dovolj. V mladinskem delu mladi prepoznavajo, v

čem so zares dobri, dobijo o tem relevantno povratno informacijo vrstnikov in širšega okolja ter prejmejo tudi priložnost, da se na teh področjih tudi uresničujejo skozi lastna prizadevanja, npr. skozi prostovoljstvo ali družbeni aktivizem.

V mladinskem delu se mladi o stvareh ne le učijo iz knjig, ampak jih tudi dejansko preizkušajo. Njihovega znanja ne korigirajo ocene, ampak predvsem popravljanje lastnih napak. Napake v mladinskem delu nimajo enakih posledic kot v šoli. V njih se išče kakovostna učna izkušnja in povezane so z dejanskimi stvarnimi posledicami. Mladinsko delo je tudi zabavno. In kar je najpomembnejše: v mladinskem delu mladi sami postanejo akterji dogajanja. Če so v šolskem sistemu odrasli tisti, ki pišejo učne načrte in s tem določenemu znanju dajejo mesto pomembnega, določenemu pa mesto nepomembnega, v mladinskem delu vlogo piscev učnih načrtov nosijo mladi sami. Eno od načel mladinskega dela je, da so mladi vanj vključeni v vseh treh fazah projektnega cikla: v fazi načrtovanja, izvedbe in tudi vrednotenja. S tem sami postanejo tisti, ki prepoznajo svoje potrebe, do njih čutijo odgovornost in tudi sami ovrednotijo, ali je bilo v dejavnosti nanje odgovorjeno ali ne.

Tako don Boskov oratorij danes v Sloveniji ni projekt odraslih za otroke in mlade, ampak predvsem projekt mladih za otroke in širšo okolico. Mladi v skupinah animatorjev prepoznajo svoje potrebe in potrebe svojega okolja ter nanje ustvarjalno odgovarjajo. Podobno velja tudi za druge oblike mladinskega dela: mladi iz uporabnikov postajajo ustvarjalci.

MLADINSKO DELO IN MLADINSKA PASTORALA

Mladinsko delo je danes v Sloveniji opredeljeno kot organizirana in ciljno usmerjena oblika delovanja mladih in za mlade, v okviru katere mladi na podlagi lastnih prizadevanj prispevajo k lastnemu

vključevanju v družbo, krepijo svoje kompetence ter prispevajo k razvoju skupnosti« (ZJIMS, 3 čl.). Izvaja ga nekaj več kot 100 t. i. organizacij v mladinskem sektorju, med katerimi so najbolj znane oblike skavti, taborniki, mladinski centri, mladi gasilci, mladi planinci, študentski klubi, oratorijski animatorji, podmladki političnih strank, Mladinski ceh, Nefiks, SKAM, Socialna akademija ipd.

Mladinsko delo je v svojem bistvu demokratsko, zato se je v Sloveniji zaradi nedemokracije prejšnjega režima v pravem pomenu začelo razvijati šele po osamosvojitvi leta 1991. Intenzivnejši razvoj pa je delno povezan tudi z evropskimi integracijami in se je dogajal vzporedno z njimi v začetku tega tisočletja. Države EU z daljšo demokratično tradicijo imajo seveda tudi daljšo zgodovino mladinskega dela. Prednjačijo Belgija, Nemčija, Italija, Španija in skandinavske države. Vsekakor je bilo mladinsko delo v Sloveniji dobro razvito že tudi v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno. O tem med drugim priča knjiga pedagoga Stanka Gogale z naslovom O pedagoških vrednotah mladinskega gibanja, ki je nastala že leta 1931.

V različnih evropskih državah ima mladinsko delo različne oblike, različne stopnje pomembnosti in prinaša družbam posledično tudi različne učinke. Značilnosti, ki bi jih lahko opredelili kot vsem skupne, pa so (Cepin 2012, 45 in European Youth Work Convention 2015, 2):

- mladinsko delo krepi ustvarjalnost in pobudništvo mladih, skozenj se mladi lahko izrazijo, s tem pa jim pomaga pri njihovem polnem vključevanju v družbo,
- ima izobraževalno vlogo in mlade opolnomoči za delovanje na različnih področjih; pomaga jim odkrivati in razvijati njihove talente,
- mladim ponuja nove izkušnje, ki jih sicer ne bi doživeli, opozarja pa jih tudi na tveganja in pomembne odločitve, s katerimi se utegnejo v bližnji prihodnosti soočiti (zasvojenosti, izbira študija, iskanje zaposlitve ...),

- mladim omogoča, da se ukvarjajo s tematikami, ki se zdijo pomembne njim samim, s takšnimi, ki jih sami prepoznajo kot bistvene glede na njihove potrebe, šolski sistem pa jih običajno ne posreduje,
- udeležba v mladinskem delu je prostovoljna,
- dejavnosti mladinskega dela predstavljajo dodano vrednost za družbo (mladi preko mladinskega dela delajo dobra dela za širšo skupnost).

Mineva približno dve desetletji, odkar se z mladinskim delom intenzivno ukvarjam tudi sam. Navdušil me je učinek, ki ga je na moj osebni razvoj imela mladinska veroučna skupina, ki sem jo obiskoval kot srednješolec. Pod vodstvom kaplana in sovrstnikov mi je ponujala nova osebna poznanstva, pogovor o temah, o katerih se prej nisem pogovarjal, ter priložnosti, da sem se lahko izkazal na področjih, za katera prej nisem dobil povratne informacije, da so pomembna in da sem v njih dober. Skupina, obogatena tudi z izkušnjami romanj v Taizé in na novoletna taizéjska srečanja, me je tako zaznamovala, da sem želel kot voditelj v podobnih dejavnostih prispevati tudi sam. Šele kot študent sem se zato vključil v skavtsko gibanje in postal animator, po končanem študiju pa sem se tudi zaposlil na Društvu mladinski ceh kot vodja usposabljanj za mladinske voditelje in delavce.

Na novi poklicni poti (ki je bila zelo drugačna od tiste, za katero sem študiral) sem se kmalu seznanil tudi s pojmom mladinska pastoral in mladinsko delo – in ju začel tudi sam uporabljati. Pod vtisom don Boskove in skavtske izkušnje mladinskega dela sem kmalu sklepal, da je mladinska pastoral pač cerkveni izraz za mladinsko delo. Kot skavtski voditelj, animator, pomočnik pri organizaciji Taizéjskih srečanj in udeleženec več dobrodelnih akcij v mladinski skupini smo imeli mladi vedno proste roke, veliko smo eksperimentirali, se učili iz napak, se zgledovali po starejših in jih skušali v mladostniški zagnanosti in vsem tudi nadgraditi oz. biti boljši. V svoji konkretni izkušnji sem

bil deležen hkrati tako mladinske pastore kot tudi mladinskega dela.

Šele po več kot desetletju profesionalnega delovanja na področju mladinske pastore in mladinskega dela (s konceptualno primerjavo obeh definicij mi na celotni poklicni poti ni postregel prav nihče!) pa sem spoznal, da sta mladinska pastoral in mladinsko delo izraza, ki med seboj nista nujno zelo podobna. Mladinska pastoral ni nujno le cerkvena oblika mladinskega dela, ampak je v svojem bistvu nekaj povsem drugega.

Pomen mladinskega dela v kontekstu celotne družbe je v tem, da gre za prostor, ne nujno fizični, v katerem lahko mladi sami artikulirajo svoje potrebe, z njim do neke mere sami upravljajo, ga zato čutijo kot njihovega lastnega ter v njem organizirajo dejavnosti, ki se jim zdijo pomembne in relevantne zanje in za širšo okolico. Sporočilo, agendo, kurikulum, dejavnosti v čim večji meri ustvarjajo mladi, s tem pa se intenzivno učijo aktivne družbene participacije v različnih kontekstih.

Mladinska pastoral pa, na drugi strani, izhaja iz vnaprej jasnega veselega oznanila, ki ga želijo pastoralni delavci, preko njih pa Bog, prenesti na mlade. Gre za sporočilo odrešenja, ki je Resnica. Te Resnice sicer nihče ne pozna v polnosti, vendar je v svojem bistvu ena. Najpomembneje ni, da mladi v mladinski pastoral participirajo in sami ustvarjajo sporočilo, kurikulum ali dejavnosti. Najpomembneje je, da spoznajo Resnico in da se ta dotakne njihovih življenj.

Če mladinsko delo v svojem bistvu teži k novim artikulacijam, ki se razvija, ko mladi sami konstruirajo svoje svetove, mladinska pastoral teži k enosti v Resnici. In če je v mladinskem delu pomemben predvsem proces, rezultat tega procesa pa je v idealnem primeru v čim večji meri v rokah mladih, je v mladinski pastoral pomembno predvsem spoznanje mladih o veselem oznanilu, proces, preko katerega je do tega spoznanja prišlo, pa je drugotnega pomena.

Mladinsko delo je kot posoda, v katero lahko vlijemo – ali pa mladi sami vlivajo – različne

Grobne žare z dodatki

vsebine. Je infrastruktura, ki jo mladi uporabijo, da gradijo svoje sanje. Takšna posoda je lahko koristna za državljansko vzgojo mladih, za krepitev zaposljivosti mladih, za spodbujanje njihove ustvarjalnosti, za krepitev medkulturnega dialoga in preprečevanje sovraštva med različnimi skupinami mladih, pri kulturnem udejstvovanju mladih, za krepitev dobrodelnosti mladih in še kje. Mladinska pastoralna pa ni posoda brez vsebine. Je vsebina, je hrana. Vlijemo jo lahko v posodo mladinskega dela ali pa v katero drugo.

Pred leti sem bil opozorjen na don Damirja Stojića, salezijanca, študentskega duhovnika v Zagrebu. Poseben je (bil) zaradi tega, ker pri svojem delu v mladinski pastoralni, vsaj v prvi, najširši fazi, ne uporablja prav veliko elementov mladinskega dela. Ne spodbuja aktivne participacije študentov v njegovih dejavnostih, ne deli jih v male skupine, ne spodbuja jih, da bi oni predavali namesto njega. Deluje v veliki dvorani, z nekaj sto študentkami in študenti, ki vsi mirno sedijo in z zanimanjem poslušajo predavanje. Pa vendar mladinska pastoralna lahko v takšni obliki dejavnosti, na prvi pogled daleč od načel mladinskega dela, zelo dobro dosega svoje cilje priprave mladih na prevzemanje odgovornosti in vstopanje v svet odraslih.

Odnos med mladinskim delom in mladinsko pastoralno je torej na nek način komplementaren. In prav zato ostaja odprto pomembno vprašanje: kaj se lahko pastoralni delavci, ki delujemo z mladimi v obdobju četrte industrijske revolucije, naučimo iz načel mladinskega dela? Oziroma: kaj večje upoštevanje načel mladinskega dela lahko prispeva k sistemski nadgradnji mladinske pastore v Sloveniji?

V nadaljevanju prispevka podajam dva, po mojem mnenju ključna odgovora na ti dve vprašanji.

SKUPINA – TEMELJNI ELEMENT MLADINSKEGA DELA

Nekaj več kot pol stoletja po ustanovitvi prvega oratorija v Turinu, natančneje leta

1907, je lord Baden-Powell na otoku Brownesa pri Londonu z 12 fanti izvajal dejavnosti, ki so bile za tisti čas prav toliko nenavadne, kot don Boskove pol stoletja pred tem. Šlo je za prvi skavtski tabor, leto 1907 pa zaradi tega dogodka velja kot rojstno leto skavtskega gibanja – enega najpomembnejših gibanj v zgodovini mladinskega dela.

Baden-Powellova dejavnost je temeljila na dognanju, do katerega naj bi med drugim prišel med vojskovanjem v Indiji. Šlo je za dognanje o pomembnosti in uspešnosti mladinskih vrstniških skupin, če so takšnim skupinam s strani odraslih zaupane pomembne naloge. Baden-Powell je ugotovil, da so vrstniške skupine v primerih, ko jih odrasli prepoznajo in jim zaupajo, zmožne izredno dobre samoorganizacije, timskega delovanja in predanosti. Na tem spoznanju še danes temelji jedro skavtske metode, po kateri je 15-letnemu mladostniku ali mladostnici zaupano vodenje voda, vrstniške skupine, tudi v kompleksnih situacijah. Na ta način je skavtska metoda še močnejše potrdila tisto, kar je bilo v mladinskem delu znano že tudi dotlej: skupina je temeljni element mladinskega dela in participacije mladih.

V skupini se mladi med seboj srečujejo in tako zadovoljujejo potrebe po medvrstniških stikih. Skupine jim omogočajo, da sami ustvarjajo kolektivne identitete ter s tem, ko nekaterim skupinam bolj, drugim pa manj pripadajo, prepoznajo tudi različne dimenzije svoje lastne identitete. Skupine mladim omogočajo skupno odločanje in s tem vadbo razmišljanja o razmerju med osebnim in skupnim dobrim. Zato so skupine obenem tudi osnovna šola demokracije in odgovornega državljanstva. Skupina ima, tako kot tudi življenje, različne razvojne faze. Ima svoj začetek in svoj konec, gre skozi obdobje velikih sanj, ostrih konfliktov in težkih preizkušenj. Trajne skupine so zato tudi šola trajnih in trdnih medosebnih odnosov. Šola, ki je morda še posebej pomembna prav v današnjem času, v katerem prevladuje komunikacija preko svetovnega spleta. Skupine so tudi prostor

prepoznavanja razlik med posamezniki. V skupinah se razvijejo različne vloge, tako po značajih kot tudi po talentih. Mlademu posamezniku je tako skupina pogosto prvo ogledalo zunaj družine, ki mu da povratno informacijo o njegovih talentih, s tem pa tudi občutek edinstvenosti. In nenazadnje: dobra skupina je tudi sredstvo družbene participacije. V skupinah smo močnejši. Ideje, ki se izčistijo skozi dialoške procese v skupinah, imajo širšo veljavo in s tem tudi več možnosti, da bodo slišane tudi na širših ravneh družbe.

Kljub temu, da nekatere oblike mladinskega dela v zadnjem času postajajo vedno bolj individualistične in se posledično veliko bolj kot skupinskega dela poslužujejo mentorstva 1 na 1, skupina že od nekdaj je in verjamem, da tudi še naprej bo, temeljni element mladinskega dela.

Ključno vprašanje, ki ga želim kot mladinski delavec torej postaviti mladinski pastoralni, je: kako čim večjemu številu mladih omogočiti aktivno udejstvovanje v trajnih vrstniških skupinah? V skupinah, v katerih mladi ne bodo le udeleženci, ampak jih bodo sami soustvarjali? V skupinah, v katerih bodo ustvarjali trajne odnose, se učili skozi lastno delovanje ter izčiščevali svojo identiteto in poklicanost?

Ko govorimo o udejstvovanju v trajnih vrstniških skupinah, z vidika mladinskega dela ne govorimo o skupinah, ki jih ustvarimo mi, pastoralni ali mladinski delavci, ampak o skupinah, ki jih ustvarijo in vodijo mladi sami. Pravo vprašanje pastoralnemu delavcu torej ni, kako ustvariti čim širšo ponudbo skupin za mlade, ampak kako čim širši krog mladih spodbuditi k temu, da bodo sami na lastno pobudo tvorili in vodili skupine. Takšna drža od pastoralnega delavca zahteva bistven premik v razmišljanju in delovanju. Če smo navajeni, da ima pastoralni delavec na drugi strani posameznike, je v tem primeru potrebno razmišljati, da so na drugi strani skupine. Glavni smoter delovanja pastoralnega delavca v tem modelu sicer še vedno ostaja celostni razvoj mladega posameznika, vendar

bi morale biti osrednje metode njegovega dela sestavljene ne toliko iz nujenja podpore posameznikom, ampak predvsem iz nujenja podpore skupinam.

Pri tem se seveda pojavlja tudi vprašanje raznolikosti in širine skupin v mladinski pastoralni. Si skupina mladih, ki želi posneti nek film, zasluži podporo pastoralnega delavca? Pa skupina mladih, ki se pripravlja na pustni karneval? Pa skupina mladih, ki ob večerih igra družabne igre? Koliko krščanskih vsebin naj bo prisotnih v skupini, da jo še uvrščamo v polje mladinske pastorale?

Ko se namreč spuščamo iz voda mladinske pastorale proti vodam mladinskega dela, kjer mladi sami artikulirajo tematike in dejavnosti, ki so za njih v določenem trenutku pomembne, vsebine nimamo več pod nadzorom v tolikšni meri kot bi jo imeli, če bi ostali zgolj pri mladinski pastoralni, mladinskega dela pa se ne bi šli. Mladi lahko skonstruirajo tudi kaj, kar je v nasprotju z Resnico, na primer provocirajo ali pa celo posnamejo in objavijo film, v katerem zastopajo nasprotna stališča.

Morda pa se prav v podpori raznolikim posameznikom in v podpori skupinam z zelo različnimi dejavnostmi skriva don Boskova drža celostnega odgovarjanja na potrebe mladih, ki sem jo kot zgled mladinskega delavca izpostavil v prejšnjih razdelkih tega prispevka. Don Bosko je želel, da bi ga imela mlada oseba za prijatelja, da bi ga prepoznava la kot pomembno osebo na različnih področjih in odločitvah njenega življenja in ne, da bi ga prepoznava la kot guruja in mentorja zgolj na duhovnem področju. Ali kot pastoralni delavec želim, da so moji odnosi z mladimi vezani predvsem na druženje v okviru župnijske infrastrukture ali želim, da se udeležujejo tudi širše? Kakšna naj bo vloga pastoralnega delavca med navijači nogometnega kluba? Kakšna v kulturnem društvu, med mladimi gasilci? Zdi se, da je še najlažji odgovor, da te dejavnosti drugih pravnih oseb tako ali tako ne sodijo v dejavnosti mladinske pastorale, saj jih ne izvaja Cerkev.

In nenazadnje: nekatere skupine, ki so se začele kot neformalna interesna druženja znotraj Cerkve, postopoma prerastejo v organizacije oz. v svoje pravne osebe. Postanejo društva, zavodi ali pa neformalne povezave, ki morda le nekaj časa, morda pa še vrsto let, opravljajo svoja poslanstva. Kako poskrbeti za te? Če niso ravno tesno povezane s kakšno župnijo ali redom, oprimka znotraj Cerkve skoraj nimajo. Mar ne bi bilo smiselno, da bi tudi takšne organizacije, kljub temu, da so med tem odrasle, ali pa prav zato, bile deležne nekoliko večje skrbi z višjih ravni pastorage? Ali strukturi, kot sta Svet katoliških laikov Slovenije in Medškofijski odbor za mladino, katerih sedanost in prihodnost v času pisanja (vsaj avtorju) zaradi sprememb v organigramu Cerkve tudi sicer ni jasna, dovolj dobro opravljata svoje delo povezovanja takšnih organizacij s Cerkvijo?

Kot pravi na začetku prispevka citirani tretji pastoralni izziv sicer ne več tako aktualnega dokumenta Pridite in poglejte: Namesto poudarjanja množičnosti bomo odkrivali in ustvarjali živa občestva, v katerih bo posameznik ustvarjalno sodeloval in celostno osebno rasel. Ali znamo odkrivati in ustvarjati, ali pa vsaj podpirati že obstoječa živa občestva tudi na sistemski ravni?

VODITELJ - STEBER MLADINSKE PASTORALE IN MLADINSKEGA DELA

Eno od načel, ali pa vsaj ena od besednih zvez, uporabljenih v mladinskem delu, s katero se sam pogosto ne strinjam, je ta, da mladinsko delo ustvarja prostor za mlade. Še posebej če govorimo o fizičnem prostoru, pa tudi sicer, zgolj ustvarjanje le-tega še nikakor ni dovolj, da bi se mladi angažirali in iz sebe za dobro širše skupnosti iztisnili najboljše, kar imajo.

Danes največji problem mladih ni ta, da nimajo prostora, v katerem bi se lahko izrazili oz. to vsaj ni najprikladnejša ubeseditev za največje probleme, povezane z njimi. Res je, da včasih težko najdejo fizični prostor za svoje dejavnosti, da so v komunikacijskem prostoru

pogosto zasuti s propagandnimi informacijami, da mnogi težko najdejo prostor v svojih urnikih, sicer nabitih z vodenimi dejavnostmi. Pa vendar imajo, če odmislimo zunanje pritiske, za iskanje različnih oblik prostorov možnosti kot le malo kdo. Reguliranje dejavnosti, uporaba spletnih komunikacijskih kanalov, relativno razvita mladinska infrastruktura v Sloveniji ... Pomanjkanje prostora ni glavna ovira za njihovo izražanje in udejstvovanje.

Skupaj z Galimbertijem (2010) lažje kot tezo o pomanjkanju prostora zagovarjam tezo, da se mladi ne udeležujejo zato, ker prispevka mladih danes nihče ne potrebuje. Mladi se brez odraslih ne morejo v polnosti razvijati. Da se bodo počutili potrjene, mora biti na drugi strani nekdo, ki izraža svojo ali širšo družbeno potrebo do njih in jih tudi potrjuje, ko se takšna potreba uresničuje. Mladinski in pastoralni delavec sta tista, ki sicer cenita, kar brez vpliva odraslih samostojno ustvarijo mladi, vendar na drugi strani tudi prevajata potrebe odraslih v svet mladih. Don Bosko in Baden-Powell kot mladinska delavca ne bi bila tako uspešna, če ne bi bila sama, vsak z vso svojo osebnostjo, poleg tega, da sta mladim vsak na svoj način puščala svobodo, obenem tudi most med mladimi na eni in potrebami širše skupnosti na drugi strani. Zgolj participacija mladih sama zase, brez smiselne umestitve v širši družbeni prostor, ne more biti najvišja vrednota. Participacija sama zase je lahko dobra ali slaba. Konec koncev so participirali tudi vsi največji diktatorski voditelji, pa bi bilo verjetno bolje, če ne bi.

V vsakem obdobju obstaja nekaj, kar družba potrebuje od mladih. Zato v vsakem obdobju obstajajo vedenja in dejanja mladih, ki so s strani družbe bolj zaželena, in tista, ki so manj. Pri tem je lahko merilo kar načelo skupnega dobrega, eno najpomembnejših načel družbenega nauka Cerkve. Vedenja mladih, ki prispevajo k skupnemu dobremu, so tista, ki jih velja nagrajevati, vedenja, ki delujejo proti temu načelu, pa velja sankcionirati. Zato je eden od temeljnih elementov tako

mladinskega dela kot tudi mladinske pastora-
le - voditelj. Ne le koordinator, podpornik ali
menedžer. Voditelj v ožjem pomenu besede:
tisti, ki vidi in po potrebi tudi artikulira pravo
smer delovanja mladih ter to v dialogu z
mladimi tudi prečiščuje.

Voditelj ima v mladinskem delu vlogo
starejšega brata. Ni nekdo, ki prepoveduje
in zapoveduje, ampak nekdo, ki je podobno
pot že prehodil, ki prav zato malo bolje pozna
zemljevid, kot ga pozna mlada oseba, ki želi
mlado osebo opolnomočiti za poln vstop v
svet odraslih in za prevzemanje odgovornosti
za svoja dejanja ter tudi tisti, ki prepozna,
kaj družba od posamezne mlade osebe
potrebuje in posledično tudi, kaj edinstvenega
ta oseba lahko družbi doprinese.

Voditelji v mladinski pastoralni in v mladins-
kem delu nastopajo na več ravneh. Lahko gre
za prostovoljca, voditelja skupine, ki ni nič, ali
pa zgolj kakšno leto starejši od mladih, ki jih
vodi (primer: vodnik voda pri skavtih). Lahko
gre za voditelja, ki je starejši brat v najbolj
pristnem pomenu besede, torej oseba, ki ima
nekaj več izkušenj kot mladi, ki jih vodi, je
praviloma nekaj let starejša, običajno pa je
predhodno tudi že imela izkušnjo mladinske-
ga dela oz. bila v vlogah, v katerih so mladi,
ki jih vodi. Takšen primer bi lahko bil voditelj
oratorija v odnosu do animatorjev, ki je pred
tem že nekaj let bil tudi sam animator. Še
tretja vrsta voditelja pa bi lahko bil odrasel
pastoralni ali mladinski delavec, voditelj
posamezne skupine ali pa voditelj širšega
okolja, organizacije, župnije, ki svoje delo
lahko opravlja profesionalno (za plačilo) ali pa
prostovoljno. Tak primer je na primer vodja
mladinskega centra, župnik, stegovodja pri
skavtih ali odrasli vodja mednarodne mladins-
ke izmenjave.

V slovenski družbi primanjkuje dobrih
voditeljev, v politiki, podjetjih, v družinah, v
civilnodružbenih organizacijah ... Za posa-
meznike, ki so se že pripravljali izpostaviti
na vodstvenih položajih, je praviloma veliko
bolj družbeno sprejemljivo, da koordinirajo
in ne vodijo. Artikulacija prihodnje smeri

neke skupnosti, opredelitev prav in narobe ter
prevzemanje odgovornosti za izbrano smer
pogosto niso zaželeni.

Podoben fenomen je čutiti tudi v mladins-
kem delu in mladinski pastoralni v Sloveniji.
Razen nekaterih večjih organizacij, ne v
mladinski pastoralni, ne v mladinskem delu,
voditeljev ne usposabljammo in ne vzgajamo
načrtno in sistemsko. Nekaj tovrstne ponudbe
najdemo v začetnih obdobjih voditeljskega
razvoja posameznika. Ko govorimo o veščinah
kot del voditeljeve usposobljenosti, so na
voljo različna, običajno krajša usposabljanja
o motiviranju, projektnem in timskem delu,
komunikaciji in podobnih veščinah. Le
redko pa je v mladinski pastoralni v Sloveniji
mogoče najti poglobljena usposabljanja o
delu z mladimi – poglobljena z vidika dolžine
trajanja usposabljanja, pa tudi z vidika ciljne
skupine, ki naj bi za vstop v takšno usposa-
bljanje že imela določene izkušnje. Nekaj
več tovrstnih usposabljanj najdemo širše v
mladinskem delu in ta so pogosto sofinanci-
rana iz evropskih programov. Težavi takšnih
usposabljanj pa sta vsaj dve: 1) med seboj
niso povezana v smiselno celoto in s tem ne
oblikujejo voditeljev celostno in 2) praviloma
so zreducirana zgolj na pridobivanje znanja in
veščin, ne pa tudi na kreposti voditelja ter na
njegove temeljne odnose do samega sebe in
drugih.

Formacije pastoralnih delavcev za
voditeljstvo se v Cerkvi na Slovenskem ne
lotevamo sistemsko. Posebno ne formacije
za voditeljstvo na višjih ravneh delovanja,
torej na ravneh podpore skupinam in ne zgolj
posameznikom znotraj skupine.

KAJ TOREJ MANJKA MLADINSKI PASTORALI?

V prispevku sem skušal pokazati, da bi bilo
za krepitev moči mladinske pastore v
Cerkvi na Slovenskem na najvišjih (sistem-
skih) ravneh poleg periodičnega organiziranja
množičnih dogodkov (Taizéjska srečanja,
Stična mladih, Svetovni dan mladih, škofijski

dnevi mladih) glavnino pozornosti potrebno posvetiti predvsem dvema izzivoma:

- čim večjemu številu mladih omogočiti, da bodo tvorno sooblikovali različne skupine ter v njih celostno osebnostno rasli in
- vzpostaviti skupni sistem formacije pastoralnih voditeljev za mlade na različnih ravneh, ki bo dovolj odprt, da bodo vanj lahko prispevale in iz njega jemale tudi tiste organizacije, ki na tem področju že lahko nekaj ponudijo.

S tema dvema izzivoma se na najvišjih ravneh mladinske pastorale na Slovenskem le redko ukvarjamo. V zadnjih 15 letih je bilo veliko več časa v skupinah z mandatom za razvoj mladinske pastorale posvečenega medsebojni izmenjavi informacij in odzivanju na večje periodične projekte mladinske pastorale.

Zavedam se, da moj pogled ni celosten, saj sem se v tem prispevku zavestno omejil le na to, kar me o mladinski pastoralni učitveni teoriji in praksi mladinskega dela. Prav tako se zavedam, da moj pogled ni celosten tudi zato, ker preprosti in zreducirani sistemski predlogi nikakor ne morejo rešiti kompleksnih pastoralnih situacij. Življenje se odvija po svoje in ne ozira kaj dosti na sisteme in strukture, ki jih postavimo ljudje.

Pa vendar si vzgojitelji, učitelji, katehisti, animatorji, voditelji in ostali, ki delujemo v vzgojnih in izobraževalnih dejavnostih, vedno (zavedno ali nezavedno) postavljamo določene cilje. Vzgoja in izobraževanje sta hoteni, v cilje usmerjeni dejavnosti. In zdi se, da je smiselno, če cilje že imamo, nanje pogledati tudi od daleč, s sistemskega vidika.

Ustvarjanje sistemov iz kaosa dela red. Preveč kaosa škoduje, preveč reda pa prav

tako. Kaos omogoča raznolikost in ustvarjalnost, red pa učinkovitost in predvidljivost. Za zadnjih 15 let na osnovi lastne izkušnje menim, da je mladinsko pastoralo veliko bolj dušila preobilica kaosa kot pa preobilica reda.

LITERATURA

- Cepin, Matej, ur. 2012. Usposabljanje mladinskih voditeljev in delavcev: strokovne podlage in priporočila za vzpostavitev sistemov v organizacijah. Ljubljana: Salve.
- Cepin, Matej, ur. 2018. ABC of Youth Work: How to work with groups in the changing world? Ljubljana: Socialna akademija.
- Galimberti, Umberto. 2010. Grozljivi gost: nihilizem in mladi. Ljubljana: Modrijan.
- Gogala, Stanko. 1931. O pedagoških vrednotah mladinskega gibanja. Ljubljana: Slovenska šolska matica.
- Urad RS za mladino. 2019. Mlad.si. <https://www.mlad.si> (pridobljeno 20. 1. 2019).
- Nacionalno informacijsko središče. 2012. Poklicni standard Mladinski delavec/Mladinska delavka. <http://www.nrpslo.org/poklicni-standard.aspx/33655450> (pridobljeno 20. 1. 2019).
- Stojić, Damir. 2015. Nova evangelizacija. <https://www.youtube.com/watch?v=URCEVmruf3I> (pridobljeno 20. 1. 2019).
- Škulj, Janez. 2016. Prispevki k zgodovini razvoja mladinskega sektorja na Slovenskem. Ljubljana: Movit.
- EACEA National Policies Platform. 2019. Youth Wiki. <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/youthwiki> (pridobljeno 20. 1. 2019).
- Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju. 2010. Uradni list RS 42. <https://zakonodaja.com/zakon/zjims> (pridobljeno 20. 1. 2019).
- European Youth Work Convention. 2015. Declaration of the 2nd European Youth Work Convention: Making a world of difference. https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/8529155/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85 (pridobljeno 20. 1. 2019).
- Slovenska škofovska konferenca. 2012. Pridite in pogledite. Slovenski pastoralni načrt: krovni dokument. Ljubljana: Celjska mohorjeva družba.

¹ Glej poklicni standard Mladinski delavec/Mladinska delavka v razdelku Literatura.